

CUPRINS

CAPITOLUL I

CONSIDERAȚII TEORETICE PRIVIND DREPTUL CIVIL

SECȚIUNEA I. - NOȚIUNEA ȘI ROLUL DREPTULUI CIVIL.

PRINCIPII ȘI DELIMITARE	13
1. Noțiunea dreptului civil	13
2. Rolul și locul (poziția) dreptului civil	18
3. Principiile dreptului civil.....	19
3.1. Considerații privind categoriile de principii specifice dreptului civil.....	19
3.2. Principiile generale ale dreptului civil	20
3.2.1. Principiul proprietății	20
3.2.2. Principiul egalității în fața legii civile	21
3.2.3. Principiul îmbinării (armonizării) intereselor individuale cu interesele generale.....	21
3.2.4. Principiul garantării și ocrotirii drepturilor subiective civile	22
3.2.5. Principiul bunei-credințe.....	22
4. Delimitarea dreptului civil de alte ramuri ale dreptului	23
4.1. Aspecte prealabile	23
4.2. Delimitarea dreptului civil de dreptul constituțional.....	27
4.3. Delimitarea dreptului civil de dreptul administrativ	28
4.4. Delimitarea dreptului civil de dreptul muncii	29
4.5. Delimitarea dreptului civil de dreptul comercial	30
4.6. Delimitarea dreptului civil de dreptul familiei.....	31
4.7. Delimitarea dreptului civil de dreptul internațional privat.....	32

CAPITOLUL II

IZVOARELE DREPTULUI CIVIL

SECȚIUNEA I - DEFINIȚIE, PREZENTARE, CLASIFICARE ȘI ANALIZĂ.....	34
1. Noțiunea de izvor al dreptului	34
2. Clasificarea și caracterizarea izvoarelor de drept civil	35
3. Prezentarea și analiza izvoarelor dreptului civil.....	39
3.1. Actele normative în vigoare – izvoare principale de drept civil	39
3.2. Reglementările internaționale.....	40
3.3. Uzanțele	42
3.4. Principiile generale ale dreptului	45
3.5. Morala și jurisprudența (practica judiciară)	46
3.6. Doctrina sau teoria dreptului	48

CAPITOLUL III

INTERPRETAREA ȘI APLICAREA NORMELOR JURIDICE CIVILE

SECȚIUNEA I - CLASIFICAREA NORMELOR JURIDICE CIVILE.....	50
1. Precizări privind clasele de norme juridice civile	50
2. Criterii de clasificare a normelor juridice civile.....	51
SECȚIUNEA II - INTERPRETAREA NORMELOR JURIDICE CIVILE	53
1. Explicarea și importanța interpretării în materie civilă.....	53

1.1. Premise.....	53
2. Forme ale interpretării juridice civile	55
2.1. Interpretarea legislativă sau autentică	56
2.2. Interpretarea executivă	56
2.3. Interpretarea judiciară.....	57
3. Reguli de interpretare a contractelor	59
3.1. Scurte considerații	59
3.2. Interpretarea contractului de către agentul judiciar	60
4. Principiile interpretării juridice	63
4.1. Definiție și prezentare	63
4.2. Rolul principiilor dreptului în interpretarea juridică.....	64
5. Metodele de interpretare a normelor juridice civile.....	65
6. Rezultatele interpretării juridice	68
7. Importanța și consecințele interpretării tratatelor	71
SECȚIUNEA III - APLICAREA LEGII CIVILE.....	73
1. Considerații privind aplicarea (acțiunea) normelor juridice civile.....	73
2. Aplicarea normelor juridice civile în timp.....	74
2.1. Precizări	74
2.2. Intrarea în vigoare a normei juridice civile	74
2.3. Principiile aplicării temporale a normei juridice civile	76
3. Aplicarea normelor juridice civile în spațiu.....	81
3.1. Scurte considerații	81
3.2. Principiul teritorialității legii civile	82
4. Acțiunea normelor juridice asupra persoanelor	83

CAPITOLUL IV

RAPORTUL JURIDIC CIVIL

SECȚIUNEA I - CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND RAPORTUL JURIDIC CIVIL	85
1. Noțiune și caractere juridice.....	85
1.1. Aspecte definitorii	85
1.2. Caracteristicile raportului juridic civil	86
2. Izvoarele sau condițiile raportului juridic civil	90
2.1. Aprecieri și prezentare.....	90
SECȚIUNEA II - STRUCTURA RAPORTULUI JURIDIC CIVIL	93
1. Precizări prealabile	93
Subsecțiunea I. Subiectele raportului juridic civil	93
1. Categorii de subiecte. Particularități.....	93
2. Determinarea subiectelor de drept civil.....	95
3. Pluralitatea de subiecte de drept civil	95
4. Schimbarea subiectelor raportului juridic civil.....	98
5. Capacitatea civilă a subiectelor de drept civil.....	102
5.1. Câteva precizări.....	102
5.2. Capacitatea juridică civilă a persoanei fizice	103
5.3. Capacitatea civilă a persoanei juridice	106
Subsecțiunea II. Conținutul raportului juridic civil.....	110
1. Câteva considerații.....	110
2. Dreptul subiectiv civil	111
2.1. Elemente definitorii.....	111
2.2. Clasificarea drepturilor subiective civile	111

3. Obligația civilă	116
3.1. Noțiune și caracteristici	116
3.2. Clasificarea obligațiilor civile	119
3.2.1. Obligații de a da, a face sau a nu face ceva	119
3.2.2. Obligații civile pozitive și obligații civile negative.....	121
3.2.3. Obligații de mijloace și obligații de rezultat.....	121
3.2.4. Obligații ce decurg din acte juridice (contractuale) și obligații ce decurg din fapte juridice civile.....	122
3.2.5. Obligații civile ordinare, obligații civile reale și obligații opozabile și terților.....	123
3.2.6. Obligații civile perfecte și obligații civile imperfecte	124
3.2.7. Obligații civile simple și obligații civile complexe (afectate de modalități)	125
3.2.8. Alte clasificări ale obligațiilor civile	127
Subsecțiunea III. Obiectul raportului juridic civil.....	128
1. Noțiuni generale.....	128
2. Bunurile - obiecte derivate ale raportului juridic civil.....	129
2.1. Definiție și terminologie	129
2.2. Clasificarea bunurilor	130
2.3. Universalitatea de bunuri	149

CAPITOLUL VI

ACTUL JURIDIC CIVIL

SECȚIUNEA I - NOȚIUNEA ȘI CLASIFICAREA ACTELOR JURIDICE CIVILE	151
1. Definiția actului juridic civil.....	151
2. Clasificarea actelor juridice civile.....	152
2.1. Acte juridice unilaterale, acte juridice bilaterale și acte juridice plurilaterale (multilaterale)	152
2.2. Acte juridice cu titlu oneros și acte juridice cu titlu gratuit.....	155
2.3. Acte juridice constitutive, acte juridice translativ și acte juridice declarative de drepturi.....	158
2.4. Acte juridice patrimoniale și acte juridice nepatrimoniale.....	160
2.5. Acte juridice de conservare, acte juridice de administrare și acte juridice de dispoziție	161
2.6. Acte juridice consensuale, acte juridice solemne (formale) și acte juridice reale.....	163
2.7. Acte juridice civile între vii (inter vivos) și acte juridice civile pentru cauză de moarte (mortis causa)	165
2.8. Acte juridice civile subiective și acte juridice civile condiție	166
2.9. Acte juridice civile pure și simple și acte juridice civile afectate de modalități	167
2.10. Acte juridice civile principale și acte juridice civile accesorii	168
2.11. Acte juridice civile cauzale și acte juridice civile abstracte (necauzale)	169
2.12. Acte juridice civile strict personale și acte juridice civile încheiate prin reprezentant.....	170
2.13. Acte juridice civile numite și acte juridice civile nenumite.....	171
2.14. Acte juridice civile cu executare imediată (uno actu) și acte juridice civile cu executare succesivă.....	173

SECȚIUNEA II - CONDIȚIILE ACTULUI JURIDIC CIVIL	175
Subsecțiunea I. Considerații generale	175
1. Definiție și clasificare	175
Subsecțiunea II. Capacitatea de a încheia actul juridic civil	177
1. Considerații prelabile	177
2. Principiul (regula) capacității și excepția incapacității.....	178
Subsecțiunea III. Consimțământul.....	183
1. Aspecte generale privind consimțământul. Forme de exprimare.....	183
2. Corelația consimțământ-voință juridică.....	186
2.1. Considerații generale	186
2.2. Principiile voinței juridice	187
2.2.1. Principiul libertății actelor juridice civile (libertății de voință)	188
2.2.2. Principiul voinței reale	190
3. Condițiile de valabilitate ale consimțământului	191
3.1. Considerații introductive	191
3.2. Consimțământul să provină de la o persoană cu discernământ	193
3.3. Consimțământul trebuie exprimat cu intenția de a produce efecte juridice (animo contrahendi negotii).....	196
3.4. Consimțământul să fie liber, adică să nu fie alterat prin vicii de consimțământ.....	196
3.5. Viciile de consimțământ	197
3.5.1. Scurte precizări	197
3.5.2. Eroarea.....	198
3.5.3. Dolul	206
3.5.4. Violența.....	212
3.5.5. Leziunea	217
Subsecțiunea IV. Obiectul actului juridic civil	222
1. Considerații definitorii	222
2. Cerințele (condițiile) de valabilitate ale obiectului actului juridic civil	224
2.1. Scurte precizări.....	224
2.2. Obiectul să fie determinat sau determinabil	225
2.3. Obiectul să fie licit	226
2.4. Obiectul să existe	227
2.5. Obiectul să fie posibil	229
2.6. Obiectul să fie în circuitul civil.....	230
2.7. Obiectul să fie o faptă personală a celui care se obligă.....	230
2.8. Existența autorizației administrative sau judiciare ori a altei cerințe prevăzute de lege.....	231
Subsecțiunea V. Cauza (scopul) actului juridic civil	232
1. Considerații prelabile	232
2. Cerințele (condițiile) valabilității cauzei actului juridic civil	234
2.1. Cauza să existe	234
2.2. Cauza să fie licită.....	235
2.3. Cauza să fie morală	237
3. Proba cauzei	237
Subsecțiunea VI. Forma actului juridic civil.....	238
1. Considerații terminologice	238
2. Principiul consensualismului	239
2.1. Definiție și reglementare.....	239

3. Clasificarea condițiilor de formă ale actului juridic civil.....	240
3.1. Criterii de clasificare	240
3.2. Forma cerută ad validitatem	241
3.3. Forma cerută ad probationem	247
3.4. Forma pentru opozabilitate față de terți (ad opposabilitatem).....	250
Subsecțiunea VII. Modalitățile actului juridic civil	254
1. Noțiune. Aspecte privind utilitatea lor	254
2. Termenul	256
2.1. Definiție noțiune	256
2.2. Clasificare	257
2.3. Efectele termenului.....	261
3. Condiția	264
3.1. Definiție și reglementare.....	264
3.2. Clasificare	264
3.3. Efectele condiției.....	269
3.4. Comparație între termen și condiție	274
4. Sarcina	275
4.1. Noțiune și clasificare	275
4.2. Clasificare	275
4.3. Efectele sarcinii	276
4.4. Comparație între condiție și sarcină	277
SECȚIUNEA III - EFECTELE ACTULUI JURIDIC CIVIL	278
1. Precizări prealabile	278
2. Determinarea efectelor actului juridic civil	278
3. Principiile efectelor actului juridic civil.....	283
3.1. Definiție și enumerare	283
3.2. Principiul forței obligatorii a actului juridic civil (Pacta sunt servanda) ..	284
3.3. Principiul irevocabilității actului juridic civil.....	295
3.4. Principiul relativității efectelor actului juridic civil	300

CAPITOLUL VIII

NULITATEA ACTULUI JURIDIC CIVIL

SECȚIUNEA I - CONSIDERAȚII GENERALE	315
1. Definiție și caracteristici	315
2. Funcțiile nulității actului juridic civil	317
3. Delimitarea nulității de alte sancțiuni de drept civil.....	319
3.1. Premise.....	319
3.2. Nulitatea și rezoluțiunea	319
3.3. Nulitatea și rezilierea	322
3.4. Nulitatea și revocarea	323
3.5. Nulitatea și caducitatea.....	324
3.6. Nulitatea și inopozabilitatea	325
3.7. Nulitatea și reducțiunea.....	326
4. Clasificarea nulităților actului juridic civil	327
4.1. Nulitatea absolută și nulitatea relativă	327
4.2. Nulitatea parțială și nulitatea totală.....	328
4.3. Nulitatea expresă și nulitatea virtuală	329
4.4. Nulitatea de fond și nulitatea de formă	330

4.5. Nulități amiabile și nulități judiciare. Nulitățile de drept. Clauzele nescrise.....	330
5. Cauzele de nulitate ale actului juridic civil.....	335
5.1. Precizări prealabile.....	335
5.2. Cauzele de nulitate absolută.....	336
5.3. Cauzele de nulitate relativă ale actului juridic civil.....	340
6. Regimul juridic al nulității.....	343
6.1. Generalități.....	343
6.2. Regimul juridic al nulității relative.....	344
6.2.1. Regulile care guvernează regimul juridic al nulității relative.....	344
6.3. Regimul juridic al nulității absolute.....	349
6.3.1. Regulile care guvernează regimul juridic al nulității absolute.....	349
6.4. Distincția între regimul juridic al nulității absolute și al nulității relative.....	353
7. Efectele nulității.....	354
7.1. Precizări prealabile.....	354
7.2. Principiile efectelor nulității.....	356
7.2.1. Scurte considerații.....	356
7.2.2. Principiul retroactivității efectelor nulității.....	357
7.2.3. Principiul restabilirii situației anterioare (restitutio in integrum).....	359
7.2.4. Principiul anulării actului juridic subsecvent (resolutio iure dantis, resolvitur ius accipientis).....	364
7.2.5. Cazurile de înlăturare a principiului general quod nullum est, nullum producit effectum.....	368

CAPITOLUL IX

PRESCRIȚIA EXTINCTIVĂ

SECȚIUNEA I - CONSIDERAȚII GENERALE.....	374
1. Definiție și reglementare. Caractere și natură juridică.....	374
2. Efectul prescripției extinctive.....	377
2.1. Reglementare și analiză.....	377
3. Principiile prescripției extinctive.....	380
3.1. Consacrare legislativă și caracterizare.....	380
4. Natura juridică și delimitarea prescripției extinctive.....	382
4.1. Natura juridică a prescripției extinctive.....	382
4.2. Delimitarea prescripției extinctive de alte instituții de drept civil.....	382
4.2.1. Prescripția extinctivă și uzucapiunea (prescripția achizitivă).....	383
4.2.2. Prescripția extinctivă și decăderea.....	384
4.2.3. Prescripția extinctivă și termenul-modalitate a actului juridic civil.....	385
SECȚIUNEA II - DOMENIUL PRESCRIȚIEI EXTINCTIVE.....	386
1. Aspecte generale.....	386
1.1. Noțiune și criterii de determinare.....	386
2. Prescripția extinctivă și drepturile patrimoniale.....	387
2.1. Prescripția extinctivă și drepturile de creanță.....	387
2.2. Prescripția extinctivă și drepturile reale accesorii.....	388

2.3. Prescripția extinctivă și drepturile reale principale	388
3. Prescripția extinctivă și drepturile nepatrimoniale	392
3.1. Principiul imprescriptibilității drepturilor nepatrimoniale	392
3.2. Excepții de la principiul imprescriptibilității drepturilor nepatrimoniale	393
4. Situații speciale legate de prescriptibilitate	394
4.1. Situațiile juridice ce ridică problema prescriptibilității	394
4.2. Apărarea sau valorificarea dreptului subiectiv civil pe calea excepției	395
4.3. Acțiunea în constatarea unor drepturi subiective civile	396
4.4. Acțiunile mixte	397
4.5. Dualitatea de acțiuni	398
4.6. Acțiunea privind drepturile potestative (secundare) și prescripția extinctivă	399
4.7. Acțiunea în repararea prejudiciului moral și prescripția extinctivă	400
4.8. Acțiunea în restituirea prestațiilor executate ca urmare a desființării unui act juridic civil și prescripția extinctivă	401
4.9. Acțiunile în materie de carte funciară și prescripția extinctivă	402
4.10. Acțiunile în materie succesorală și prescripția extinctivă	403
SECȚIUNEA III - TERMENELE DE PRESCRIPTIE EXTINGTIVĂ	405
1. Aspecte terminologice și clasificare	405
2. Termenul general de prescripție extinctivă de 3 ani	406
2.1. Reglementare și cazuri de aplicare	406
3. Termene speciale de prescripție extinctivă	408
3.1. Precizări prealabile	408
3.2. Termenul special de prescripție extinctivă de 10 ani	409
3.3. Termenul special de prescripție extinctivă de 2 ani	409
3.4. Termenul special de prescripție extinctivă de 1 an	410
3.5. Termene speciale de prescripție extinctivă prevăzute de alte acte normative	411
SECȚIUNEA IV - CURSUL PRESCRIPTIEI EXTINGTIVE	413
1. Începutul prescripției extinctive	413
1.1. Despre începutul prescripției extinctive	413
1.2. Regula generală privind începutul prescripției extinctive	413
1.3. Reguli speciale privind începutul prescripției extinctive	414
1.4. Alte reguli speciale privind începutul prescripției extinctive	423
2. Suspendarea prescripției extinctive	425
2.1. Definiție și justificare	425
2.2. Cauzele de suspendare a prescripției extinctive	426
2.2.1. Cauze generale de suspendare a prescripției extinctive	426
2.2.2. Cauze speciale de suspendare a prescripției extinctive	428
2.3. Efectele suspendării prescripției extinctive	429
2.3.1. Câteva considerații	429
2.3.2. Efectul general al suspendării prescripției extinctive	430
2.3.3. Efectul special al suspendării prescripției extinctive	431
3. Întreruperea prescripției extinctive	432
3.1. Noțiune și justificare. Reglementare și caracterizare	432
3.2. Cauzele de întrerupere ale prescripției extinctive	434
3.3. Efectele întreruperii prescripției extinctive	436

4. Repunerea în termenul de prescripție extinctivă.....	438
4.1. Temei legal. Definiția și justificarea repunerii în termen	438
4.2. Domeniul repunerii în termenul de prescripție extinctivă	439
4.3. Termenul de repunere în termenul de prescripție extinctivă	441
4.4. Consecința repunerii în termenul de prescripție extinctivă	441
5. Împlinirea (calculul) prescripției extinctive.....	442
5.1. Definiție și reglementare. Reguli de calcul ale termenelor de prescripție extinctivă.....	442
BIBLIOGRAFIE.....	445

CAPITOLUL I

CONSIDERAȚII TEORETICE PRIVIND DREPTUL CIVIL

SECȚIUNEA I. - NOȚIUNEA ȘI ROLUL DREPTULUI CIVIL. PRINCIPII ȘI DELIMITARE

1. Noțiunea dreptului civil

Sub aspect etimologic, sintagma „drept civil” provine din latinescul „*Jus civile*” care desemna în dreptul roman „*Jus proprium civitatis*”, adică dreptul național ce îngloba totalitatea regulilor juridice, a legilor care reglementau raporturile stabilite între membrii unei cetăți, denumită *polis* sau *civitatis*¹. În epoca medievală, *Jus civile* a desemnat dreptul roman, astfel cum acesta era conținut în compilațiile împăratului Iustinianus, cele cunoscute sub numele de *Corpus Iuris Civilis*, pentru ca ulterior, prin el să se înțeleagă *Jus privatum*².

Expresiei „drept civil”, i s-au atribuit în timp, mai multe înțelesuri sau accepțiuni distincte³, la fel ca și termenului general „drept”, accepțiuni ce au

¹ În lucrarea sa *Topica. Despre Argument*, Cicero spunea că: „*Jus civile ... est quod in legibus, senatus consultis, rebus iudicatis, iuris peritorum auctoritate, edictis magistratum, more, æquitas consistat*”, adică, dreptul civil este acela care constă în legi, în hotărârile senatului (*senatusconsulte*), în lucruri judecate, în autoritatea jurisconsultilor, în edictele magistraților, în cutumă și în echitate).

² Pentru o analiză în detaliu a evoluției și abordării dreptului civil, precum și a formulării de definiții, a se vedea: Dimitrie Alexandresco, în *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român în comparațiune cu legile vechi și cu principalele legislațiuni străine*, Tom I, Ediția a II-a, Editura Tipografiei Curierul judiciar, București, 1906, p. 34, a definit această ramură de drept astfel „Dreptul civil sau privat este acela care reglementează raporturile particularilor dintre ei, și care este propriu unei națiuni (*jus proprium civitatis*)”; Otilia Calmuschi, *Drept civil. Partea generală*, Editura Academiei, București, 1989, p. 21; Paul Mircea Cosmivici, *Introducere în dreptul civil*, Editura All, București, 1993, p. 8-10; Vladimir Hanga, Mircea Dan Bob, *Curs de drept privat roman*, Ediția a V-a revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 45 și urm.

³ A se vedea, Gheorghe Beleiu, *Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil*, Ediția a XI-a, revăzută și adăugită de Marian Nicolae și Petrică Trușcă, Editura Universul Juridic, București, 2007, p. 15; Maria Fodor, Sorana Popa, *Drept civil. Teoria generală. Persoanele*, Note de curs, Editura Universul Juridic, București, 2017, p. 15-17; Carmen Tamara Ungureanu, Ioan-Alexandru Toader, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Ediția a 4-a revăzută și adăugită, Editura Hamangiu, București, 2019, p. 1-2.

cunoscut diferite grade, pornind de la cele de generalitate maximă până la cele concrete sau de strictă specialitate.

Într-o primă accepțiune, dreptul civil indică totalitatea normelor juridice civile care reglementează relațiile în cadrul unei colectivități determinate, reguli sau norme ce sunt obligatorii și care se impun la nevoie prin forța autorității statale. Reținem că, aceste tipuri de norme juridice au o existență obiectivă, întrucât ele există ca atare independent de perceperea subiectivă a destinatarilor acestora ori de aplicarea lor practică. Astfel rezultă că, o atare accepțiune sau înțeles vizează dreptul civil obiectiv sau dreptul civil pozitiv ca drept aflat în vigoare la un moment dat și care se aplică raporturilor juridice civile.

Al doilea înțeles atribuit dreptului civil, presupune posibilitatea recunoscută de legea civilă în vigoare unui subiect de drept (persoană fizică sau juridică), în calitatea sa de titular al dreptului civil și de subiect activ (*facultas agendi*), de a avea un anumit comportament sau conduită juridică și de a cere o conduită conformă acestui drept de la subiectul pasiv; bineînțeles că, o astfel de apartenență a dreptului civil în vigoare la un anumit subiect de drept, arată sensul său de drept subiectiv.

În ceea ce privește un al treilea înțeles sau semnificație ce poate fi atribuită expresiei de drept civil, aceasta este desemnată tocmai de calitatea sa de ramură a științei juridice al cărei obiect este acela de cercetare și de cunoaștere a dreptului obiectiv civil și a drepturilor subiective civile.

Desigur că, există și autori⁴ care atribuie dreptului civil o altă semnificație, aceea de disciplină de învățământ, disciplină juridică al cărei obiect îl constituie studiul dreptului civil.

Reținem după expunerea unor astfel de accepțiuni atribuite noțiunii de drept civil că, toate acestea nu împiedică deloc identificarea concretă a înțelesului ce decurge în mod logic și facil din contextul normativ, științific sau din cel didactic în care această sintagmă este întrebuițată, fiind exclusă așadar, orice fel de confuzie.

Având apartenență la dreptul privat, dreptul civil este cea mai veche ramură a dreptului privat (*jus privatum*), dispozițiile sale fiind grupate pe categorii ce reglementează subdiviziuni ale obiectului dreptului civil, adică reglementează instituțiile juridice civile.

Putem spune că, definirea dreptului civil a constituit și constituie o preocupare pentru doctrina română și după intrarea în vigoare a Codului civil

⁴Marian Nicolae, *Drept civil. Teoria generală*, Volumul I (*Teoria dreptului civil*), Editura Solomon, București, 2017, p. 17.

în 2011, fără însă ca definițiile propuse să difere în mod substanțial de definițiile formulate anterior.

În definirea dreptului civil, ca și ramură de drept privat, vom porni de la dispozițiile art. 2 alin. (1) din Codul civil român⁵, cele referitoare la obiectul său, potrivit cărora „dispozițiile prezentului cod reglementează raporturile patrimoniale și nepatrimoniale dintre persoane, ca subiecte de drept civil”.

Afirmăm că, raliindu-ne astfel la multe din definițiile acordate dreptului civil că, acesta, în calitatea sa de ramură distinctă, autonomă în sistemul de drept românesc, reprezintă ansamblul normelor juridice de natură civilă care sunt destinate (*ratione personae*), să reglementeze raporturile juridice patrimoniale și cele nepatrimoniale ce se stabilesc între persoanele fizice și persoanele juridice aflate pe poziții de egalitate juridică⁶. Pornind de la o atare abordare, apreciem că, dreptul civil indică acea ramură de drept privat⁷ care reglementează raporturile și actele juridice care intervin între particulari, ca expresie a unor interese preponderent particulare. Probabil, pe astfel de considerente legiuitorul român a considerat oportun să unifice reglementările aferente dreptului civil, comercial și familiei sub cupola Codului civil actual.

Desigur că, sunt și autori care consideră că unificarea dreptului privat prin actualul Cod civil, manifestă o oarecare prudență în conturare unei definiții riguroase și se exprimă în sensul în care ar fi mai utilă doar precizarea domeniilor ce constituie obiectul de reglementare a dreptului civil obiectiv⁸. Amintim că, există și alte definiții formale atribuite dreptului civil care exprimă

⁵ Codul civil din 17 iulie 2009, Legea nr. 287/2009, publicată în M.Of. al României, Partea I, nr. 511 din 24 iulie 2009, a fost modificată prin Legea nr. 71/2011 și rectificată în M.Of. al României, Partea I, nr. 427 din 17 iunie 2011 și în M.Of., Partea I, nr. 489 din 8 iulie 2011; Codul civil a fost ulterior modificat și prin Legea nr. 138/2014 pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010 privind actualul Cod de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative conexe, publicată în M.Of., Partea I, nr. 753 din 16 octombrie 2014, și prin Legea nr. 17/2017 pentru aprobarea OUG nr. 1/2016 pentru modificarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă precum și a altor acte normative, publicată în M.Of., Partea I, nr. 196 din 21 martie 2017; a se vedea, Eugen Chelaru, Flavius Baias, Ioan Macovei, *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, Editura C.H. Beck, București, 2012.

⁶ Carmen Tamara Ungureanu, *Drept civil, Partea generală, Persoanele*, Ediția a 3-a, Editura Hamangiu, București, 2016, p.2; mergând pe aceeași idee în definirea dreptului civil, autorii Ovidiu Ungureanu, Cornelia Munteanu, în *Drept civil. Partea generală*, Ediția a II-a, Editura Universul Juridic, București, 2017, p. 17, se folosește sintagma „libertatea și egalitatea juridică”.

⁷ Despre apartenența dreptului civil la dreptul privat, a se vedea, Ionel Reghini, Șerban Diaconescu, Paul Vasilescu, *Introducere în dreptul civil*, Editura Sfera Juridică, Cluj-Napoca, 2008, p. 5-7; a se vedea și, Maria Fodor, Sorana Popa, *Drept civil. Teoria generală. Persoanele*, Note de curs, Editura Universul Juridic, București, 2017, p. 15-17.

⁸ În acest sens consideră, Ionel Reghini, Șerban Diaconescu, Paul Vasilescu, *Introducere în dreptul civil*, Editura Hamangiu, București, 2013, p. 6-8.

trăsătura sa comună, aceea de a fi o componentă distinctă a sistemului dreptului intern român (alcătuit din reglementările naționale și din cele adoptate de autoritățile UE), și trăsăturile sale proprii, cele care îl particularizează și delimitează de alte ramuri de drept. Din această perspectivă, dreptul civil este conceput și în calitatea sa de componentă sau ramură a dreptului intern român care reglementează, în mod autonom și egal, raporturile juridice patrimoniale și nepatrimoniale dintre persoanele fizice sau/și persoanele juridice, cu luarea în considerare a condiției, stării, calității sau statutului lor⁹. Orice definiție am reține, această ramură a dreptului intern grupează normele juridice ce sunt cuprinse în diferite acte normative (Codul civil ca lege de bază și alte legi), norme pe care doctrina le reunește datorită obiectului comun al reglementării lor.

Definiția clasică a dreptului civil face referire la trei elemente esențiale și anume, conținutul dreptului civil, ca totalitate a normelor juridice (ramură distinctă a sistemului de drept românesc) ordonate în instituții juridice civile distincte, obiectul dreptului civil, format din raporturile juridice patrimoniale și nepatrimoniale stabilite între persoanele fizice și/sau juridice și la subiectele sau părțile acestor raporturi juridice.

Ne revine obligația să definim în acest context cele două tipuri de raporturi juridice, și anume: raporturile juridice patrimoniale, ca reprezentând acele relații sociale reglementate de normele civile care datorită conținutului și valorii lor economice, pot fi evaluate pecuniar, bănesc (de pildă, raporturile născute din contractele de vânzare-cumpărare), și raporturile juridice nepatrimoniale ca fiind relațiile lipsite de conținut economic sau cele al căror conținut nu poate fi evaluat în bani (de pildă, raporturile juridice ce au în conținutul lor dreptul la nume sau la domiciliu). Vom reține, de asemenea și faptul că potrivit dispozițiilor din art. 3 alin. (1) Cod civil, dispozițiile acestei legi „se aplică și raporturilor dintre profesioniști, precum și raporturilor dintre aceștia și orice alte subiecte de drept civil”, profesioniștii reprezentând acele subiecte de drept care exploatează o întreprindere. În privința celui de al treilea element al definiției dreptului civil, acesta vizează astfel cum am menționat, subiectele sau părțile raporturilor juridice civile, ce sunt reprezentate de persoanele fizice și persoanele juridice. Pentru a avea calitatea de subiect de drept civil nu se impune o calitate specială, fiind suficientă calitatea de ființă umană sau persoana fizică ori aceea de entitate organizată deținătoare a unui patrimoniu propriu și a unui scop determinat, adică persoana juridică. De reținut că, aceste subiecte de drept, fie ele persoane fizice sau persoane juridice și indiferent dacă

⁹ Definiție propusă și argumentată de Marian Nicolae, *op.cit.*, 2017, p. 12-13.

sunt în raporturi patrimoniale sau nepatrimoniale, se află pe poziție de egalitate juridică¹⁰, în sensul că ele nu se subordonează sau supraordonează reciproc. Desigur că, această egalitate a părților sau subiectelor din raporturile de drept civil este o egalitate de ordin juridic și nu neapărat economic, ea fiind atât trăsătura caracteristică a unor atare raporturi cât și metoda de reglementare specifică acestei ramuri de drept. Mai mult, normele juridice civile ce aparțin acestei ramuri de drept privat comun, reglementează raporturile juridice, patrimoniale sau nepatrimoniale, ce se nasc, se modifică sau se sting, în baza principiului libertății voinței juridice a părților¹¹.

În final, reținem că, din multitudinea definițiilor date dreptului civil dar și din analiza conținutului său, se desprind atât elementele (trăsăturile) sale definitorii cât și particularitățile juridice specifice. În acest context, vom enumera următoarele caractere specifice:

- caracteristica sa de drept autonom (acela de ramură de drept cu o poziție distinctă, de sine-stătătoare în sistemul de drept românesc);
- caracterul de drept general (ce este aplicabil oricăror persoane fizice sau juridice);
- caracterul de drept individualist (de drept ce are ca preocupare centrală individul, persoana în individualitatea sa);
- caracterul său de drept liberal (pe considerent că, libertatea individuală constituie deopotrivă, scopul și fundamentul dreptului civil);
- caracterul de drept dispozitiv (în sensul că acesta este un drept esențialmente supletiv, acțiunea sa de reglare a conduitelor fiind condiționată de lipsa exercitării de către persoane a autonomiei lor de voință, ca autonomie privată);
- caracterul de drept pluralist, deoarece normele juridice ce îl alcătuiesc sunt variate și adaptate, după starea, capacitatea și statutul persoanelor dar și al bunurilor și al raporturilor juridice (el nu este un drept uniform);
- caracterul de drept finalist și transnațional.

¹⁰ Detalii regăsim la, Gabriel Boroș, Carla A. Angheliescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, Editura Hamangiu, București, 2011, p. 2.

¹¹ Titus Prescure, Roxana Matefi, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Editura Hamangiu, București, 2012, p. 6-7.